

Magiczny
Kraków

Gala Nagrody im. Karla Dedeciusa w Willi Decjusza - wieczór przekładu, dialogu i literatury ponad granicami

2026-07-15

1 lipca w Willi Decjusza odbyła się krakowska gala Nagrody im. Karla Dedeciusa - jednego z najważniejszych wyróżnień dla tłumaczek i tłumaczy literatury niemieckojęzycznej na język polski oraz literatury polskiej na język niemiecki. Tegorocznymi laureatami zostali Eliza Borg, uhonorowana za przekład powieści Jenny Erpenbeck *Kairos* na język polski, oraz Olaf Kühn, nagrodzony za przekład powieści Szczepana Twardocha *Null* na język niemiecki, wydany jako *Die Nulllinie*. *Roman aus dem Krieg*.

Uroczystość w Willi Decjusza była spotkaniem poświęconym roli przekładu w międzynarodowym obiegu kultury. Willa Decjusza, od lat budująca przestrzeń dialogu, współpracy i wymiany myśli, ponownie stała się miejscem, w którym literatura przekracza granice języków, pamięci i doświadczeń. Nie był to więc przypadkowy adres gali. Od 30 lat pozostajemy miejscem spotkań – ludzi, idei, języków i wartości.

Wieczór rozpoczął się występem muzycznym Pawła Czarakcziewa, którego gra na wiolonczeli nadała uroczystości kameralny, skupiony charakter. Muzyka powracała także w kolejnych częściach programu, tworząc rytm wieczoru i subtelnie towarzysząc literaturze. Całość wydarzenia była przeplatana fragmentami powieści ***Kairos* Jenny Erpenbeck** w przekładzie laureatki, **Elizy Borg**. Tekst odczytał **Łukasz Stawarczyk**, dzięki czemu publiczność mogła bezpośrednio usłyszeć język nagrodzonego przekładu – jego precyzję, naturalność i literackie napięcie.

Ważnym punktem gali była prezentacja książek z krótkiej listy nominowanych do tegorocznej Nagrody im. Karla Dedeciusa. W kategorii przekładów na język niemiecki znalazły się: Lachen kann, wer Zähne hat Zyty Rudzkiej w tłumaczeniu Lisy Palmes, Über nichts schreiben, als was meine Augen sehen. Tagebuch aus dem besetzten Warschau 1939 bis 1944 Aurelii Wyleżyńskiej w tłumaczeniu Bernharda Hartmanna oraz Die Nulllinie Szczepana Twardocha w przekładzie Olafa Kühla. W kategorii przekładów na język polski nominowano: Dane odosobowe Elfriede Jelinek w tłumaczeniu Agnieszki Kowaluk, Niedysiejsze śniegi Gregora von Rezzorio w tłumaczeniu Małgorzaty Galińskiej, Szyję żyrafy Judith Schallansky w tłumaczeniu Kamila Idzikowskiego oraz Kairos Jenny Erpenbeck w przekładzie Elizy Borg.

Centralnym momentem wieczoru była laudacja poświęcona **Elizie Borg**, wygłoszona przez **prof. Petera Olivera Loewa, Dyrektora Niemieckiego Instytutu Spraw Polskich**. W jej centrum znalazła się metafora tytułowego Kairosa – właściwej, stosownej i szczęśliwej chwili. Laudacja wydobyła z pracy tłumaczki to, co w przekładzie najtrudniejsze: uchwycenie sensu w ruchu, zanim umknie w dosłowności albo uproszczeniu.

Jak zabrzmiało w laudacji:

„W polu semantycznym starogreckiego rdzenia kair odnajdujemy kolokacje z tym, co «właściwe», «stosowne», «dogodne» i «szczęśliwe». Tegoroczna decyzja kapituły jest bez wątpienia właśnie taka: właściwa, stosowna i bardzo szczęśliwa. (...) Praca tłumaczki urasta w takim ujęciu do nieustannego

**Magiczny
Kraków**

poszukiwania językowego kairisa – tego jednego, precyzyjnego polskiego słowa lub frazy, która odda lekkość, melodię i ukryty sens niemieckiego oryginału. Eliza Borg w swoim przekładzie wykazuje się doskonałym wyczuciem takich chwil. Jej polszczyzny nie obciąża gramatyczny ołów i nieporadna dosłowność, zaś obcowanie z jej tekstem to doświadczanie podziwu za trafne, perfekcyjnie wyważone decyzje literackie”.

Te słowa dobrze oddają znaczenie **Nagrody im. Karla Dedeciusa**. Wyróżnienie przypomina, że tłumaczki i tłumacze nie są jedynie pośrednikami między językami. Są współtwórcami międzynarodowego życia literatury. To dzięki nim książki mogą wejść w nowe obiegi czytelnicze, stać się częścią innych debat, innych pamięci i innych wrażliwości. Bez ich pracy literatura zbyt łatwo pozostawałaby zamknięta w granicach tylko jednego języka.

Nagrodę wręczyli **Heiko Maas - Prawnik i były Minister spraw zagranicznych Niemiec, Dominika Kasprowicz - Dyrektorka Instytutu Kultury Willa Decjusza oraz Henryk Woźniakowski - Przewodniczący Zarządu Stowarzyszenia Willa Decjusza**. Po wręczeniu wyróżnienia głos zabrała laureatka, która w swoim wystąpieniu mówiła o pracy tłumaczki jako o doświadczeniu wymagającym uważności, odpowiedzialności i nieustannego wsłuchiwania się w tekst. Następnie odbyła się rozmowa z laureatką, pozwalająca publiczności lepiej poznać zarówno kulisy pracy nad przekładem Kairisa, jak i szerszy kontekst twórczości Jenny Erpenbeck.

O znaczeniu literatury jako przestrzeni porozumienia przypominały również słowa dr hab. Dominiki Kasprowicz, prof. UJ, Dyrektorki Willi Decjusza:

„Literatura robi jednak coś więcej. Tworzy warunki do rozumienia rzeczywistości innych niż nasza. W czasie, gdy społeczeństwa stają się coraz bardziej podzielone, potrzebujemy tego, co często nazywam krytyczną infrastrukturą empatii: zdolności słuchania, wyobrażenia sobie innej perspektywy i rozpoznania naszego wspólnego człowieczeństwa pomimo różnic.”.

Instytut Kultury Willa Decjusza konsekwentnie rozwija działania służące spotkaniu, dialogowi i międzynarodowej wymianie. Gala Nagrody im. Karla Dedeciusa wpisuje się w tę misję w sposób szczególny: łączy literaturę, pamięć, polsko-niemiecką współpracę i uznanie dla tych, których praca często pozostaje mniej widoczna niż nazwiska autorów.

Krakowska gala zakończyła się pamiątkową fotografią oraz rozmowami uczestniczek i uczestników wydarzenia. Był to finał elegancki i naturalny: po oficjalnych wystąpieniach, muzyce, lekturze i rozmowie przyszedł czas na spotkanie – dokładnie to, co od trzech dekad stanowi istotę Willi Decjusza.

Gala Nagrody im. Karla Dedeciusa w Willi Decjusza przypominała, że przekład jest nie tylko pracą literacką, ale także gestem zaufania wobec innego języka i innej kultury. To dzięki tłumaczkom i tłumaczom literatura polska może trafiać do czytelników poza granicami kraju, a literatura światowa może stawać się częścią naszej rozmowy o rzeczywistości. Willa Decjusza, jako instytucja kultury Miasta Krakowa, pozostaje miejscem, które tę rozmowę umożliwia, wzmacnia i nadaje jej należną rangę.